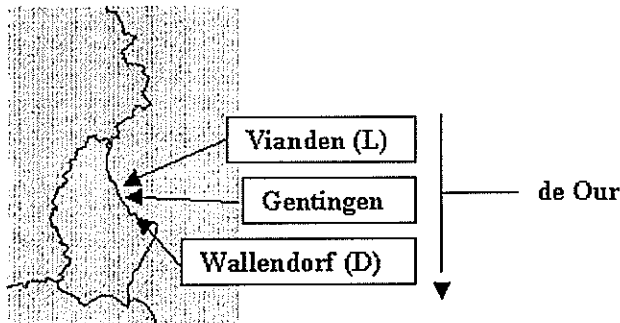

hebben bezocht. De individuen langs de Our waren bijna elke dag erg actief en duidelijk aanwezig. Er is geen reden om te verwachten dat eventuele andere dieren elders niet zo actief geweest zouden zijn. Toch is hij nergens anders waargenomen. Ook andere soorten die veel bij de Our zaten zijn elders niet gezien. Een beschrijving van de verschillen in waarnemingen en biotoop tussen de Our en water in de buurt kan daardoor helpen bij het verder zoeken naar deze libel.

Het zuiden van de Eifel is geologisch zeer afwisselend. De geschiedenis van het materiaal dat aan de oppervlakte ligt gaat terug tot circa 350 – 400 miljoen jaar geleden. Bezinkelsels uit de vroegere diepzee en kalkafzettingen uit een iets jongere tropische zee zijn opgeworpen bij bergen en vulkaanvorming. Bekken en rivieren hebben diepe insnijdingen in de lagen gemaakt. De grootste hoogteverschillen zijn inmiddels verdwenen, maar de aardlagen liggen er nog. De Our snijdt er dus ook dwars heen. Op haar weg vindt ze verschillende van deze lagen. De rivier begint waar de oppervlakte bestaat uit afzettingen uit het Onder Devoon. Dat zijn afzettingen uit de tijd van de diepzee. Ongeveer bij Vianden verandert dit in een laag uit het Lias. Al bij Gendingen ligt de grens met een meer kalkrijke ondergrond, Muschelkalk (beroemd vanwege de orchideeënflora). Daarna stroomt de rivier bij Wallendorf in de Sauer.

Figuur 1: Ligging vindplaatsen

Tussen Vianden en Wallendorf varieert de rivier in breedte van zo'n zes tot tien meter. De diepte varieert van zo'n 30 tot 100 cm. De bodem is rotsachtig en lemig, voor een groot deel bedekt met keien, grind en kiezels. Er staan veel bomen langs de rivier, voornamelijk wilgen, Zwarte els en Gewone es. Ze staan aan beide kanten van de Our, waardoor het water voor het grootste deel van de dag half beschaduwd is. Andere stukken oever bestaan uit grindbanken en/of een vegetatie van Riet, Harig en Gewoon wilgeroosje, grassen en andere kruiden. Langs de Our is landbouwgrond en grasland/weiland te vinden, maar plaatselijk ook een boomgaard. Vanuit de omringende heuvels stroomt een tiental kleine beken de Our in. De stroomsnelheid van het water is niet al te hoog. De rivier komt waarschijnlijk niet periodiek droog te staan, ook niet in extreem droge perioden. Daar is het debiet te groot voor.

Naast de Bronslibel komen er nog een aantal libellensoorten voor die afhankelijk zijn van natuurlijke beken of rivieren met een goede waterkwaliteit en grind-substraat. De Kleine tanglibel is volgens de Rode Lijst in de regio met uitsterven bedreigd en komt zeer lokaal nog voor in kleine populaties, onder andere langs de Sauer en de Our. Wij hebben ze veel waargenomen; op veel van de keien in Our zaten Kleine tanglibellen in de zon. Verder

vlogen ze over de camping en zaten ze op zonnige plaatsen in het veld in het Ourdal. De Gewone bronlibel is op drie plaatsen langs de Our gevonden. Op één plaats een mannetje en een vrouwtje samen. Verder zijn er behoorlijk veel Plasrombouts gevonden. Weidebeekjuffers en Blauwe breedscheenjuffers zijn er algemeen.

De rivier wordt ook gebruikt door vogels die typisch zijn voor het biotoop; IJsvogel, Waterspreeuw en Grote gele kwikstaart. Er zijn geen bijzondere planten langs de Our gevonden. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de agrarische activiteiten in het dal.

Over vrijwel alle hellingen rondom de Our en de Sauer stromen allerlei kleine beekjes. Een groot aantal ervan staat in de zomer vrijwel droog. Daarnaast zijn de meeste beekjes vrijwel volledig overschaduwd. De meest opvallende verschijning bij deze beken is de Blauwe glazenmaker. Die komt er op veel open plekken en langs paden voor, meestal alleen, maar soms ook in tweetallen.

De Gaybach is een flinke beek die ook in de Sauer afwatert, stroomafwaarts van de monding van de Our. Bij de monding is de beek zo'n vijf meter breed, stroomopwaarts smaller. Het door ons onderzochte deel ligt volledig tussen de bomen, zodat er maar weinig direct zonlicht bij de beek kan komen. Veel verder stroomopwaarts stroomt de beek ook door een minder bebost stuk, maar daar is niet gevangen. Vlak bij de monding van de beek is een Gewone bronlibel gezien, samen met veel Weidebeek- en Blauwe breedscheenjuffers. Andere bijzonderheden waren; een Waterspreeuw, Kleine ijvogelvlinders en Reuzenpaardestaarten. Het grote verschil in de hoeveelheid licht die de beek en de oevers kan bereiken lijkt de belangrijkste factor voor het ontbreken van zowel de Kleine tanglibel als de Bronslibel.

De Sauer is de rivier waar zowel de Our en de Gaybach in afwateren. De rivier is 20 à 30 meter breed en veel dieper dan de Our. De begroeiing langs de oevers is redelijk gelijk aan de begroeiing langs de Our; bomen en een rand met Riet en andere kruiden. De grindbanken zijn echter niet aanwezig.

Over een paar jaar in Nederland?

Rudolf Vos en Daan van Werven
correspondentie adres: F. Zernikestraat 209,
7553 EC Hengelo
rudolf.vos@student.utwente.nl of
d.a.a.vanwerven@iahvlp.agro.nl

Een millennium interview

Ik zit met een grote kop thee en een lekker stuk Gelderse koek bij de heer Marcel Wasscher aan tafel. Op vrijdag 13 juli zag hij zijn 62-ste libellensoort in Nederland. Zoveel zijn er nog nooit door iemand gezien. Een interview.

Zo, van harte gefeliciteerd. Klopt het dat u de eerste bent die 62 libellensoorten in Nederland ziet?

Ja, dat klopt. Twitchen en lijstjes bijhouden is pas na de start van het Libellenproject in Nederland geïntroduceerd.

Als ecooloog had ik daar geen boodschap aan. Nu ik weer amateur libellenkenner ben mag ik ook lekker soorten jagen.

En dat gaat u blijkbaar goed af. Welke soort was uw 62-ste? Kunt u hem beschrijven?

Dat was de Zuidelijke glazenmaker *Aeshna affinis*. Een onmiskenbare soort: knalblauwe ogen en achterlijf, de zijkant van het borststuk is groengelig met smalle zwarte naden. Er waren er al een aantal uit de Voornse duinen gemeld, en toen ik in het Zeelandse Haamstede op een plasje af stapte, pats, de derde libel die ik zag was raak! **Maar vroeger kwamen toch veel meer libellensoorten in Nederland voor? Neem nou bijvoorbeeld de Dwergjuffer en de Sierlijke witsnuitlibel?**

Ja, dat is wel waar, maar toch zagen de toenmalige libellenonderzoekers minder soorten. Van Dirk Geijskes hebben we al zijn excursieboekjes uitgeplozen en hij bleek 52 soorten te hebben gezien. Een andere bekende Nederlandse libellenonderzoeker is Maus Liefinck. Hij had wel enige soorten meer gezien dan Geijskes, zoals de Donkere waterjuffer, de Kleine tanglibel, de Zuidelijke glazenmaker, de Gewone bronlibel en een huidige van de Mercurwaterjuffer, maar Geijskes had weer soorten gezien die Liefinck miste, zoals de Kleine roodoogjuffer en de Oostelijke witsnuitlibel. Liefinck had dus tot vrij recent de meeste soorten in Nederland gezien, namelijk 56. **Hoe komt het, dat ze niet nog meer soorten hebben gezien?**

Zij reisden Nederland per boemel en fiets af. Nu maken al die sneltreinen, snelwegen en fluisterboten de meest afgelegen plekken lekker goed bereikbaar. Waar ze welke soort zouden kunnen aantreffen en de precieze biotoop was minder goed bekend.

Ook zijn er tegenwoordig veel meer mensen die naar libellen kijken. En die zien natuurlijk meer dan een enkeling. Neem nou die NVL-excursie dit voorjaar naar de Weerribben. We waren met 25 mensen. Als één eigenwijze jeugdbonder, in dit geval Antoine van der Heijden, niet zegt: 'is dit vrouwtje niet wat anders' dan was de Donkere waterjuffer ook dit jaar niet herontdekt. Het was overigens weer lang geleden dat ik zulke hartkloppingen had in het veld bij het door steeds meer in boeken en tabellen kijken en steeds te moeten zeggen: 'Tsjja, hoe ik het ook bekijk, het ziet er echt naar uit . .' Daarnaast zijn niet alle soorten in Nederland afgenomen: er zijn er ook die hier veertig jaar geleden niet waren, of toen veel zeldzamer waren.

O ja, kan dat ook nog?

Ja, door het warmer worden van het klimaat. Niet alleen worden een aantal zuidelijke soorten algemener ook de aantallen worden daardoor positief beïnvloed. Dit warmer worden compenseert nu enigszins de achteruitgang van kwelstroming en de matig voedselrijke wateren met de daaraan gebonden libellen.

Hoe komt het eigenlijk dat zoveel mensen in Nederland naar libellen kijken?

Velen willen weer eens wat anders dan planten, vogels en vlinders. Daardoor zijn libellen de laatste jaren lekker cool geworden. Nederland heeft ook de oudste libellenorganisatie; de eerste Contactbrief Nederlandse Libellenonderzoekers verscheen al in 1970, onder redacteurschap van Bastiaan Kiauta. De Duitse libellenonderzoekers verenigde zich bijvoorbeeld pas in 1979. En het Belgische Gomphus verschijnt pas sinds 1984.

Speelt Nederland nog steeds een belangrijke rol?

Nou, eigenlijk niet. Aan de universiteiten is nauwelijks aandacht voor libellen. Als je het vergelijkt met Duitsland

dan wordt er in Nederland vrijwel geen ecologisch onderzoek naar libellen gedaan. Wel worden er hier veel verspreidingsgegevens verzameld. Waarschijnlijk heeft Nederland momenteel het hoogste aantal doorgegeven waarnemingen, zowel per soort als per kilometerhok.

En de toekomst van het libellenonderzoek?

Naar het verschijnen van de Atlas en dat het monitoringsonderzoek analyseerbare trends gaat opleveren kijk ik uit. Mijn voorkeur zou verder uitgaan naar een meer en betere Europese coördinatie van het libellenonderzoek. **Laat ik verder die vraag eens terug spelen: wat denk u van de toekomst van de libellen in Nederland?**

Tsjja, nadat ik in 1994 voorspeld had dat de Rivierrombout 'nooit weerom keert' heb ik in 1995 besloten nooit meer iets te voorspellen over libellen. Nou, ja vooruit dan maar: in 2010 leert iedereen op school wat een libel is, na de hete zomers van 2004, '05 en '06 is de Donkere waterjuffer weer verdwenen maar de Bronslibel gearriveerd, in 2012 zitten drie vrouwen in het bestuur van de NVL, eindelijk is het duidelijk: een paddenpoel moet minstens 20 meter breed zijn wil de Vuurlibel er voorkomen, er zal de gehele eeuw geen massale trek van de Viervlek worden gezien en de SIO en de WDA gaan weer fuseren. Maar dat laatste verwacht ik pas omstreeks 2030.

Klopt het trouwens dat u de eerste auteur bent van dat alleraardigste libellengidsje?

Jazeker. Een paar jaar geleden kreeg ik plotseling zin om zoiets te schrijven. Zo gezegd zo gedaan. Dat gidsje heb ik toen samen met ene Wasscher uit Utrecht gemaakt. Is dat toevallig familie van u?

Hij had mijn broer kunnen zijn, maar houdt het maar op mijn alter ego of een nog nauwere verwant.

Gaat die gids uit de handel als ook de tweede druk uitverkocht raakt?

Zeer zeker niet. Er zal gewoon een derde druk verschijnen. Als het aan mij ligt gaan er wederom een aantal wijzigingen doorgevoerd worden. Naast de gebruikelijke actualisering en verbeteringen willen we een apart hoofdstuk over de larven toevoegen, de kenmerken van alle Europese soorten kort bespreken en we hebben toch besloten meer handkenmerken op te nemen. Die komen in een apart hoofdstuk achterin. Al met al worden er toch weer circa 20 zwart-wit figuren aan toegevoegd. Maar waarschijnlijk duurt het nog wel één à twee jaar voordat de derde druk uitkomt. En de Glassnijder krijgt gewoon zijn RL 3 notering die hij verdient.

Hoe zit het eigenlijk met de Rode Lijst van de Nederlandse libellen, wordt die eigenlijk nog een keer officieel gepresenteerd of niet?

Ik heb de moed erover opgegeven daar ooit nog een antwoord op te krijgen. Wat een aanfluiting. Het rapport is in opdracht van het Ministerie van LNV en het IKC gemaakt, maar het is klaarblijkelijk in Den Haag of Wageningen in een onderste bureaula beland. De Rode lijst heeft vorig jaar april wel de Staatscourant gehaald. Na mijn salarisstrook uit augustus 1997 is dat het enige officiële dat ik er van gehoord heb.

*En zo begon het gesprek langzaam te eindigen. Mijmeringen over dat de libellen nu wel op de kaart van natuurminnend Nederland staan, maar ook de bureauladen niet zijn ontgroeid. Wat een eeuw, wat een veranderingen. Op naar de volgende! Op naar de Purperlibel *Trithemis annulata!**

Frank Bos
frank@bos.nl